

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Het wordt tijd voor een écht lobbyregister in Nederland

Dijkstra, H.

Citation

Dijkstra, H. (2023). Het wordt tijd voor een écht lobbyregister in Nederland. *Bestuurskundige Berichten*, 38(1), 21-22. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4175655>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4175655>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Het wordt tijd voor een écht lobbyregister in Nederland

In 2022 presenteerden Kamerleden Laurens Dassen en Pieter Omtzigt een initiatiefnota, gericht op het bevorderen van de integriteit van bewindspersonen en de ambtelijke top (Dassen & Omtzigt, 2022). De politici stellen onder andere voor een verplicht registratiesysteem voor lobbyisten in te voeren. Het is goed dat er na lange tijd eindelijk een voorstel ligt het huidige lobbyregister uit te breiden. Het publiceren van meer data over lobbyen zal namelijk juist laten zien dat lobbyen een essentieel onderdeel van de democratie is.

Lobbyisten proberen het beleidsproces – direct of indirect – te beïnvloeden, en daar is niets mis mee. Voor goede wetgeving is het noodzakelijk in te kunnen schatten wat de gevolgen zijn. De kennis die burgers, belangenorganisaties, bedrijven en NGO's inbrengen, is van toegevoegde waarde in het beleidsproces. Aan de andere kant mag het niet zo zijn dat wetten en regels beïnvloed worden ten koste van het algemeen belang. Het voorstel om de dividendbelasting af te schaffen onder Rutte-III is daarvan een goed voorbeeld: de maatregel werd in geen enkel verkiezingsprogramma genoemd, maar kwam alsnog in het regeerakkoord terecht. Transparantie kan inzichtelijk maken wie beïnvloed, wie wordt beïnvloed en welk doel daarachter schuilt. Daardoor wordt het mogelijk voor journalisten hun controlerende taak uit te voeren en voor wetenschappers om onderzoek te doen.

Het besef dat transparantie belangrijk is, drong tien jaar geleden al door. In 2012 was Nederland zelfs het eerste Noord-Europese land met lobbyregelgeving. Nadat het Europees Parlement en de Europese Commissie in 2011 een akkoord sloten over de invoering van een transparantieregister, kwam de Haagse PvdA-fractie met het initiatief om ook voor de Tweede Kamer een register in te stellen. “Een openbaar register moet duidelijk maken welke bedrijven mannetjes naar Den Haag sturen om de politiek te beïnvloeden”, stelde de Telegraaf destijds (De Telegraaf, 2011). Een jaar later werd voor het eerst een register gepubliceerd op de website van de Kamer. Dat register kent echter vele tekortkomingen.

Haije Dijkstra

Zo zijn lobbyisten zijn niet tot inschrijving verplicht. Daardoor staan er in het register (van welgeteld twee pagina's) slechts 86 personen. Dat is slechts een fractie van het daadwerkelijke aantal lobbyisten in Den Haag: de Branchevereniging voor Public Affairs (BVPA) heeft ongeveer zeshonderd leden. Wetenschappers schatten het aantal nog veel hoger in. Bovendien is de informatie die in dit register verzameld wordt erg beperkt: het document bevat alleen de naam van de lobbyist, zijn werkgever en de belangen die hij of zij behartigt. Ook de praktische uitvoering van het register laat sterk te wensen over. Zo mag van elke organisatie slechts één lobbyist zich aanmelden. Opmerkelijk, aangezien veel organisaties in Den Haag meerdere (en soms tientallen) lobbyisten in dienst hebben. Het aanmeldproces zelf is ook behoorlijk ingewikkeld: een lobbyist moet een papieren formulier aanvragen, wat vervolgens door drie Kamerleden ondertekend moet worden.

Dat dit Nederlandse lobbyregister beperkt en achterhaald is, blijkt ook uit internationaal vergelijkend onderzoek. Het Amerikaanse Center for Public Integrity (CPI) heeft een maatstaf ontwikkeld voor lobbyregulering. In een vergelijking uit 2019 van zestien landen met lobbyregulering eindigt Nederland als één-na-laagste: alleen Duitsland heeft nog minder regulering. Tegenwoordig is Nederland waarschijnlijk hekkensluiter: Duitsland voerde vorig jaar een uitgebreid lobbyregister in. In het boek 'Regulating lobbying' vergelijken vier wetenschappers de mate van lobbyregulering in verschillende landen. De Nederlandse regelgeving wordt als een 'low-robustness system' aangeduid. Volgens de auteurs is het niveau van transparantie en verantwoording ondermaats, omdat er bij registratie weinig details gepresenteerd hoeven te worden. Ook zijn geen middelen om regels te handhaven, zoals een toezichthouder (Chari, Hogan, Murphy, & Crepaz, 2020).

Gelukkig is de discussie over lobbyregulering inmiddels weer op stoom gekomen. In november 2021 werd een motie van Laurens Dassen om een verplicht lobbyregister (voor bewindspersonen en de ambtelijke top) in te voeren ruimschoots aangenomen. In de initiatiefnota Dassen-Omtzigt is dit voorstel verder uitgewerkt. Volgens de initiatiefnemers moet er een wettelijk verplicht, openbaar en online toegankelijk registratiesysteem voor lobbyisten en lobbyorganisaties komen. Het voorstel uit de nota bevat een aantal goede elementen, zoals een registratieverplichting: elk half jaar moet een lobbyist registreren voor wie er gelobbyd is en wat de lobbyactiviteiten zijn geweest. Over een gesprek moet binnen drie dagen worden gerapporteerd. Daarnaast pleiten Dassen en Omtzigt voor een toezichthouder met sanctiebevoegdheid. Dat maakt het mogelijk om ook te handhaven.

De beroepsvereniging voor Public Affairs is voorstander van een lobbyregister. Wel zijn er zorgen over de bureaucratische lasten van het register zoals Dassen en Omtzigt voor ogen hebben. Ook is het voorstel op een aantal elementen onduidelijk. Er wordt expliciet genoemd dat gesprekken met ambtenaren, bewindspersonen en politiek assistenten geregistreerd moeten worden. Kamerleden zelf lijken buiten schot te blijven. Ook op de vraag wie wel of geen lobbyist is, geven Dassen en Omtzigt geen antwoord. Voor het uitwerken van het voorstel kan (op een transparantie manier) samengewerkt worden met de beroepsgroep: zij weten hoe er gelobbyd wordt

in Den Haag en kunnen beleidsmakers van nuttige input voorzien. Tegelijkertijd zal er ook gesproken en geluisterd moeten worden met NGO's en wetenschappers. Het eind 2022 gepresenteerde rapport van Caelesta Braun en Bert Fraussen (Braun & Fraussen, 2022), uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties én naar aanleiding van het voorstel van Dassen en Omtzigt, geeft beleidsmakers al meer handvaten bij het invoeren van een register.

Uitbreiding van het lobbyregister moet niet gezien worden als wondermiddel. Het zal niet direct leiden tot herstel van vertrouwen in de politiek. Aan de andere kant is meer transparantie en het verhogen van de robuustheid van het systeem wel een belangrijke eerste stap. Lobbyisten en Kamerleden zullen dit samen moeten oppakken.

Bibliografie

- Braun, C. & Fraussen, B. (2022) *Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging: naar een weloverwogen register voor belangenvertegenwoordiging*.
- Chari, R., Hogan, J., Murphy, G., & Crepaz, M. (2020). *Regulating lobbying: a global comparison*. In *Regulating lobbying*. Manchester University Press.
- Dassen, L. & Omtzigt, P. (2022). *Initiatiefnota van de leden Dassen en Omtzigt over wettelijke maatregelen om de integriteit bij bewindspersonen en de ambtelijke top te bevorderen*. Overgenomen van <https://www.tweedekamer.nl/debat-envergadering/commissievergaderingen/details?id=2022A06553>
- De Telegraaf (2011, 21 juni). *Haags Lobbyregister*